

Giperkinetik bozulmalar, köplenç üns ýetmezçilikli giperaktiwlik bozulmasy (ADHD) bilen baglanyşykly bolup, artykmaç hereketlilik, impulsivlik we ünsüň durnuksyzlygy bilen häsiýetlendirilýän nerwi ösüş bozulmalarydyr. Bu bozulmalar esasan çagalyk döwründe ýüze çykýar we okuw, sosial hem-de emosional ösüşe ep-esli täsir ýetirip biler.

Giperkinetik bozulmalary bolan şahslar dynç alyp bilmezlik, ünsüni jemlemekde kynçylyk we impulsiw hereketler ýaly alamatlary görkezýär. Bu alamatlar köplenç öýde we mekdepde ýaly birnäçe şertlerde görnüp, gündelik işleriň ýerine ýetirilmegine päsgelçilik döredýär. Diagnoz saglyk hünärmenleri tarapyndan geçiş tejribeleri we ene-atalaryň ýa-da mugallymlaryň maglumatlary esasynda düýpli bahalandyryş arkaly goýulýar.

Giperkinetik bozulmalaryň anyk sebäbi näbelli bolmagyna galýar, ýöne barlaglar genetiki, nerw ulgamy we daşky gurşaw faktorlarynyň utgaşmasyny teklip edýär. ADHD bilen baglanyşykly maşgala taryhy, toksinlere göwreli döwürde duçar bolmak we çagalyk döwründe başdan geçiren stres onuň sebäplerine degişli faktorlar bolup biler.

Giperkinetik bozulmalary bejermek üçin köplenç davranış terapiýasy, derman we bilim goldawy ýaly usullar bilelikde ulanylýar. Simptomlary dolandyrmak üçin köplenç stimulant dermanlar belleniýär, terapiýa bolsa sosial ukyplary, özüňi dolandyrmagy we kynçylyklara uýgunlaşma mümkinçiliklerini ösdürmäge gönükdirilýär. Ene-atalar üçin okuwlary we mekdep esasy inisiatiwalar hem möhüm rol oýnaýar.

Maksat MUHAMMETÝAZOW

**Myrat Garryýew adyndaky Türkmenistanyň Döwlet lukmançylyk
uniwersitetiniň Nerw keselleri we neýrohrurgiýa
kafedrasynyň assistenti**